

Науково-краєзнавча експедиція НСКУ «Краєзнавство в збереженні історико-культурного та природного середовища Миколаївщини»

16–18 травня 2016 р. Національна спілка краєзнавців України, продовжуючи багаторічну традицію, спільно із Миколаївською обласною організацією НСКУ, яку очолює завідувач кафедри міжнародних відносин та зовнішньої політики Чорноморського державного університету ім. Петра Могили, доктор історичних наук, професор Тригуб Олександр Петрович, провела науково-краєзнавчу експедицію «Краєзнавство в збереженні історико-культурного та природного середовища Миколаївщини», приурочивши її до 25-річчя діяльності обласної організації НСКУ, та чергове засідання Президії правління НСКУ за участю голів правлінь обласних організацій.

Метою подорожі було дослідження окремих об'єктів історико-культурної та природної спадщини Миколаївської області з врахуванням їх туристично-краєзнавчого потенціалу, встановлення стану збереження та визначення пріоритетних завдань щодо вирішення питань охорони історико-культурних пам'яток та екологічних проблем краю.

Завданнями експедиції стало:

– ознайомлення з історико-культурними пам'ятками *Первомайська*: Музеєм ракетних військ стратегічного призначення (філіал Національного військово-історичного музею України); *Миколаєва*: Миколаївським обласним краєзнавчим музеєм «Старофлотські казарми»; *Ольвії*: Національним історико-археологічним заповідником «Ольвія»; *Очакова*: Очаківським військово-історичним музеєм ім. О.В. Суворова та Очаківським музеєм мариністичного живопису ім. Р.Г. Судковського;

– підготовка історико-краєзнавчої характеристики об'єктів культури щодо їх стану збереження та нагальних питань подальшого розвитку;

– відвідування пам'яток природи та архітектури: *с. Мигії* Первомайського р-ну Миколаївської обл. – Національного природного парку «Бузький Гард», Мигіївської ГЕС та регіонального ландшафтного парку «Гранітно-Степове Побужжя», *с. Трикратового* – садиби родини

Скаржинських (кінець XVIII ст.) і Державного заповідного урочища «Трикратський ліс» (включає заповідні урочища «Лабіринт» та «Василева пасіка») та *с. Актowego* Вознесенського р-ну Миколаївської обл. – Актівського каньйону на річці Мертвовід;

– обговорення питань екологічного стану об'єктів у контексті природничого краєзнавства Миколаївщини;

– розробка пропозицій щодо залучення Миколаївщини до туристичних маршрутів України та введення її культурної і природної спадщини до інформаційно-туристичного простору країни.

Маршрут експедиції був наступним: Первомайськ – Мигія – Миколаїв – Ольвія – Очаків – Трикрати – Актове.

До складу делегації НСКУ входили члени Президії правління НСКУ на чолі з головою НСКУ О.П. Реєнтом, голови правлінь більшості регіональних організацій НСКУ, керівництво та члени Миколаївської обласної організації НСКУ.

Триденна науково-краєзнавча експедиція розпочалася **16 травня 2016 року** з ознайомлення із експозиціями *Музею ракетних військ стратегічного призначення у м. Первомайську*. Екскурсію проводили підполковник запасу Сабіров Едуард Ідрисович та Падагуц Руслан Михайлович. Музей являє собою бойову стартову позицію із шахтно-пусковою установкою, командним пунктом запуску ракети шахтного базування, наземним обладнанням і допоміжними механізмами ракетного комплексу «ОС», які збережені у первинному вигляді. На території бойової позиції розміщено також експозицію спеціальної ракетної техніки. Технічне обладнання і механізми у належному робочому стані підтримують колишні офіцери-ракетники, які несли бойове чергування на зазначеному ракетному комплексі. Крім ознайомлення із музейними експонатами та виставкою ракетної техніки під відкритим небом, учасники експедиції спустилися в шахтно-пускову установку, яка являє собою шахту завглибшки 35 метрів, високозахищену фортифікаційну споруду.

Продовженням програми цього дня стало відвідування пам'яток с. Мигії Первомайського р-ну Миколаївської обл.: *Національного природного парку «Бузький Гард», Мигіївської ГЕС та регіонального ландшафтного парку «Гранітно-Степове Побужжя»*. Краєзнавці на власні очі переконалися, що не дарма «Бузький Гард» називають царством скель і води. Цей природний парк має неабияке значення для збереження, відтворення і раціонального використання унікальних природних та історико-культурних ком-

плексів у басейні Південного Бугу. Річка тут тече у крутих кам'янистих берегах, утворюючи вузьку каньйоноподібну долину з величними гранітними скелями, водограями й островами. Крім того, учасники експедиції ознайомилися із такою цікавою архітектурною пам'яткою як Мигіївська ГЕС, яка у радянські часи була перебудована в гідроелектростанцію з водяного млина кінця XIX ст. На сьогоднішній день нагальними проблемами є збереження належного стану будівлі та налагодження системної роботи із залучення більшої кількості туристів.

На завершення програми першого дня учасники науково-краєзнавчої експедиції НСКУ завітали до Миколаєва, де поспілкувалися із представниками місцевої телерадіокомпанії «МАРТ». Особливо журналісти були зацікавлені у розмові з головою НСКУ О.П. Реєнтом та головою правління Миколаївської ОО НСКУ О.П. Тригубом. О.П. Реєнт висловив подяку місцевим краєзнавцям щодо теплої прийоми учасників експедиції та наголосив на важливості заохочення їх нагородами і відзнаками за активну та плідну роботу на ниві збереженні безцінної історико-культурної спадщини Миколаївщини, її унікальних природних скарбів. Голова НСКУ також розповів журналістам про найбільші досягнення Співки протягом останніх років та її найближчі видавничі й організаційні плани, поінформував про

співпрацю із вищими навчальними закладами та науковими установами, підкреслив необхідність збільшення державної підтримки творчих спілок. Натомість О.П. Тригуб окреслив підсумок 25-річної діяльності очолюваної ним Миколаївської ОО НСКУ, анонсував початок роботи над 20-томним виданням «Історія міст і сіл Миколаївщини». Сюжет програми «МСН. Дайджест» про візит учасників науково-краєзнавчої експедиції НСКУ до Миколаєва доступний для перегляду за посиланням: <https://www.youtube.com/watch?v=НрJMНMrJ7Rg>.

У Миколаєві краєзнавці здійснили огляд експозиції *Миколаївського обласного краєзнавчого музею «Старофлотські казарми»*, зустрілися

з краєзнавчим активом області, професорами і викладачами вищих навчальних закладів, співробітниками архівів, музеїв, бібліотек Миколаївщини, обмінялися думками про перспективи краєзнавчого руху, нагальні завдання щодо вивчення краю, залучення молоді до краєзнавства. У цій установі відбулося також відзначення нагородами членів Миколаївської обласної організації Спілки: Премією імені академіка Тронька НСКУ 2015 року було відзначено засновника і багаторічного голову правління обласної організації Петра Микитовича Тригуба, ряду краєзнавців вручено Свідоцтва про присвоєння звання «Почесний краєзнавець України», Грамоти та Подяки НСКУ.

Програма другого дня (**17 травня 2016 р.**) розпочалася із засідання Президії правління НСКУ за участю голів правлінь обласних організацій. Засідання відкрив голова НСКУ *О.П. Реснт* з інформації про програму науково-краєзнавчої експедиції та підготовчі заходи до чергового з'їзду Спілки. Зокрема, під час виступу наголошувалося, що 23 січня 2017 р. спливає 5-річний термін повноважень Правління, Президії правління, Голови, заступників голови, відповідального секретаря, Ревізійної комісії Національної спілки краєзнавців України. У зв'язку з цим, на початку наступного року потрібно провести черговий VI з'їзд НСКУ з необхідністю обрання нових керівних органів Спілки. Цій події передують кілька важливих спілчанських заходів нинішнього Правління, Президії правління та, особливо, обласних організацій НСКУ. За рішенням Президії правління необхідно буде провести пленум Правління в останньому кварталі 2016 р., на якому визначити дату, місце, порядок денний майбутнього з'їзду та кількість делегатів від Київської міської та обласних організацій. Київська міська та обласні організації мають провести чергові або позачергові конференції, на яких обиратимуть визначену Правлінням НСКУ персональну кількість делегатів. Голови правлінь Київської міської та обласних організацій до ви-

значеної Правлінням НСКУ офіційним листом мають надіслати до Президії правління НСКУ дані про делегатів від їхніх організацій, які мають містити: прізвище, ім'я, по-батькові, паспортні дані, персональний ідентифікаційний номер, посаду та місце роботи, повноваження в керівних органах НСКУ та її регіональних і місцевих організацій, контактний номер телефону та електронну адресу. Окремо надсилається звіт організації за п'ять останніх років. У разі подання кандидатом до складу нового Правління та нової Ревізійної комісії членів Спілки, які не є делегатами з'їзду, організації, які їх пропонують, мають надати про них такі ж дані, як і про делегатів. Усі організаційні питання у період між пленумом Правління і з'їздом вирішує Президія правління. Делегатами з'їзду можуть бути представники лише офіційно зареєстрованих регіональних організацій НСКУ у відповідності до Закону України «Про професійних творчих працівників та творчі спілки», Закону України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань» і Статуту НСКУ. Не мають права бути делегатами представники від організацій, у яких завершився 3-річний термін повноважень керівних органів. Правління та Президія правління НСКУ мають право усунути їх від виконання повноважень і

самостійно скликати звітно-виборчі конференції цих організацій. Представники від областей, які не матимуть делегатів на з'їзді, можуть брати участь у роботі з'їзду лише як гості та запрошені без права голосу.

Про напрями та особливості діяльності, проблемні питання в роботі обласних організацій доповіли голови правлінь: Миколаївської обл. – *О.П. Тригуб*, Запорізької – *О.В. Денисенко*, Одеської – *В.Г. Кушнір*, Полтавської – *О.О. Нестуля*, Дніпропетровської – *І.О. Кочергін*. В обговоренні взяли участь члени правління НСКУ *О.І. Гуржій*, *В.І. Дмитрук*, *М.І. Михайлуца*, *Р.В. Маньковська*, *О.П. Реєнт* та ін.

Крім того, на засіданні було затверджено «Положення про Полтавську обласну організацію НСКУ» та розглянуто питання про лауреатів Премії імені академіка Петра Тронька 2016 р.

Про підготовку XIV Всеукраїнської наукової історико-краєзнавчої конференції, присвяченої 160-річчю від дня народження І. Франка та 150-річчю від дня народження М. Грушевського,

в листопаді 2016 р. й про участь Спілки в підготовці та проведенні Першого Всеукраїнського музейного форуму в червні 2017 р. у м. Переяславі-Хмельницькому розповіла заступник голови НСКУ *Р.В. Маньковська*.

Також на засіданні було рекомендовано до друку № 1/2 за 2016 рік наукового журналу «Краєзнавство», прийнято рішення про вступ нових членів НСКУ та відзначення краєзнавців нагородами НСКУ.

Після завершення засідання Президії правління НСКУ відбулося ознайомлення із Національним історико-археологічним заповідником «Ольвія» – комплексом пам'яток відомого античного міста-держави Ольвії в Миколаївській області біля села Парутине. Заповідник має власний музей, фонди археологічних матеріалів (понад п'ятдесят тисяч одиниць зберігання), наукову бібліотеку, експозицію архітектурно-будівельних залишків античної доби. У поєднанні з дуже гарною природою краєзнавці побачили залишки неймовірного стародавнього міста, пори-

нули в його історію. Екскурсію, яка включала огляд головних міських воріт, агори, теменоса, гідросистеми, східного торговельного ряду, гімнасія, оборонної стіни римської цитаделі, нижнього міста, дикастерію, поховальних склепів та ін., провів співробітник Науково-дослідного центру «Лукомор'я», Герой АТО Олександр Ігорович Смирнов.

Другий день науково-краєзнавчої експедиції НСКУ завершився візитом до *Очаківського військово-історичного музею ім. О.В. Суворова*. Експозиція установи знайомить з історією краю починаючи із стародавніх часів, заснування міста, з подіями російсько-турецьких воєн, штурмом фортеці Очаків, Кримської війни 1853–1856 рр., драматичних подій на Очаківщині в роки революцій, періоду Другої світової війни, а також участі місцевих мешканців у боротьбі проти російської збройної агресії проти України 2014–2016 рр. Екскурсію провели провідна зберігачка фондів музею Захарова Анжеліка Юріївна та наукова співробітниця музею Бондаренко Марина Володимирівна. Увагу краєзнавців привернула необхідність оновлення експозицій закладу, надання теоретичному матеріалу, який розповідається відвідувачам, більш національно-патріотичного характеру.

Цього дня вдалося також потрапити до *Очаківського музею мариністичного живопису ім. Р.Г. Судковського*. Його фонд налічує 663 твори живопису та графіки. Основа колекції – 25 живописних праць всесвітньо відомого художника-мариніста Руфіна Гавриловича Судковського (1850–1885). Експозицію музею розміщено у трьох залах і побудовано за хронологічним принципом. Перша зала – художньо-меморіальна, у ній експонуються твори Р.Г. Судковського, фотоматеріали, архівні документи, особисті речі. У другій та третій залах репрезен-

товано творчість художників-мариністів другої половини XIX–XX ст. Учасники експедиції були вдячні за цікаву та пізнавальну екскурсію молодшій науковій співробітниці установи Лагуновій Ганні Володимирівні.

Триденна експедиція завершилася **18 травня 2016 р.** відвідуванням села Трикрати Вознесенського р-ну Миколаївської обл., де знаходиться *садиба родини Скаржинських* (кінець XVIII ст.), та *Державного заповідного урочища «Трикратський ліс»*, який включає заповідні урочища «Лабіринт» і «Василева пасіка»), оглядом *Актівського каньйону на річці Мертвовід*. На початку XIX ст. ці землі належали В.П. Скаржинському, який на території свого маєтку в селі Трикрати створив урочище «Лабіринт», що збереглося з 1825 року до наших днів. Ліс посаджений у формі лабіринту, у вигляді двох літер «Г». Найвизначніша пам'ятка парку – 150-річні дуби заввишки 30 метрів і до метра завширшки. Кожен із них узятий на облік, пронумерований й охороняється як пам'ятка природи.

Під час науково-краєзнавчої експедиції її учасники переконалися, що Миколаївщина володіє унікальними скарбами природи, історії та культури. Тому у важливій справі збереження цього неповторного набутку природи і людської діяльності органи державної влади мають опиратися на краєзнавчу громадськість. За результатами експедиції Національна спілка краєзнавців України звернулася до органів державної влади на Миколаївщині про підтримку краєзнавчого руху та з пропозиціями про співпрацю й шляхи розвитку краю. Лише спільними зусиллями вдасться перетворити Миколаївський край у привабливий туристичний регіон, адже природні та культурні об'єкти світового рівня в області мають стати в центрі інформаційного простору України та Європи.